

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Liberec 2020

Daniela Boudová

Mládež a senioři ruku v ruce

Závěrečná práce

Studijní program:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Studijní obor:

Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství

Autor práce:

Daniela Boudová

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Nádvořníková, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání závěrečné práce

Mládež a senioři ruku v ruce

Jméno a příjmení: Daněla Boudová
Osobní číslo: P18C00052
Studijní program: DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků
Studijní obor: Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství
Zadávající katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Akademický rok: 2018/2019

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Zpracování pedagogického projektu se zaměřením na rozvoj sociálního citění v rámci mezigeneračních vztahů mládeže a seniorů.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava a zpracování pedagogického projektu, formulace závěrů.

Metoda: Projekt.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- JANIŠ, K., SKOPALOVÁ, J., 2016. Volný čas seniorů. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5535-9.
JEŽKOVÁ, B., 2014. Různé generace – lepší spolupráce. Liberec: Centrum Kašpar. ISBN 978-80-905552-7-3.
PÁVKOVÁ, J., 2008. Pedagogika volného času. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.
ŠPATEŇKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L., 2015. Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5446-8.
VÁGNEROVÁ, M., 2000. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
VÁGNEROVÁ, M., 2007. Vývojová psychologie. II., Dospělost a stáří. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Nádvorníková, Ph.D.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

20. prosince 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Zuzana Palounková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. dubna 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má závěrečná práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

28. června 2020

Daniela Boudová

Anotace

Závěrečná práce se zaměřuje na vytvoření společného programu pro seniory a studenty. Cílem práce je obě generace propojit, najít společná témata a pomocí jednoduchých aktivit rozvíjet mezigenerační komunikaci. Přínosem pro mladou generaci bude rozšíření společenských obzorů, zvýšení empatie a tolerance vůči starší generaci.

Klíčová slova

Senior, mládež, komunikace, mezigenerační vztahy, tolerance.

Annotation

The final work focuses on creating a joint program for students and seniors. The aim of the work is to connect both generations, find common themes and with the help of simple activities to develop intergenerational communication. The benefit for the young generation will be the broadening of social horizons, increased empathy and tolerance towards the older generation.

Key words

Senior, young, communication, intergenerational relations, tolerance.

Obsah

Úvod	8
1 Teoretická východiska projektu	9
1.1 Mezigenerační učení.....	9
1.2 Mezigenerační komunikace	10
1.3 Generační skupiny.....	11
1.3.1 Generace seniorská.....	11
1.3.2 Generace mládežnická.....	13
1.4 Shrnutí	14
2 Plán projektu.....	16
2.1 Popis projektu	16
2.1.1 Charakteristika projektu	16
2.1.2 Cílové skupiny	17
2.2 Průběh a harmonogram projektu.....	17
2.3 Popis dílčích aktivit.....	19
2.3.1 Září.....	19
2.3.2 Říjen	22
2.3.3 Listopad	22
2.3.4 Prosinec	24
3 Zhodnocení pedagogického projektu.....	25
Výsledky a závěry	26
Použité informační zdroje.....	27

Úvod

Cílem tohoto projektu, který je současně v souladu s mým cílem osobním, je propojit generaci mladých lidí z domova mládeže a skupinu starších obyvatel trvale žijících v domově pro seniory. Vzájemnou a oboustrannou komunikací rozvíjet u mládeže sociální citění, obohatit jejich život a navázat dlouhodobější mezigenerační vztahy. Vycházím ze vzpomínek na vlastní rodinu, vlastních zkušeností a zážitků, které se vážou na mé prarodiče. Vzpomínky na společně strávené chvíle ve mně vzbuzují i po letech pocit bezpečí, klidu a sounáležitosti v rodině. Tuto zkušenost jsem se snažila a stále snažím předat vlastním dětem a v rámci navrhovaného pedagogického projektu i dětem, kterým se věnuji ve svém zaměstnání. Chtěla bych své svěřence vést k tomu, aby nevnímali staré lidi jako přítěž, aby si uvědomili, že jednou se i oni ocitnou na jejich místě a zkusili sami sobě položit otázku, jak chtějí, aby se k nim jejich okolí chovalo.

V minulosti bylo soužití dvou a víc generací v rámci jedné rodiny běžným standardem. Základem vícegeneračního svazku byl jednak aspekt hmotný – vlastnictví a správa hmotného majetku (nemovitosti, polnosti), jednak aspekt sociální – výchova generace následovníků, zajištění dožití rodičů a starších příbuzných v důstojném domácím prostředí, ochrana, vzájemná pomoc a podpora napříč generacemi. Členové rodiny v produktivním věku zajišťovali chod domácnosti především po hmotné stránce, ostatní (děti a staří lidé) byli závislí na společném vlastnictví majetku a vzájemné pomoci. Mladí se zcela přirozeně starali o starší, poskytovali jim podporu i zázemí v jejich domácím prostředí. Naopak staří předávali cenné zkušenosti a rady ze svého života mladým.

V současné společnosti žije většinou v jedné domácnosti pouze jedna generace, a proto se vztahy mezi generacemi mohou zdát složité. Senioři ve většině případů žijí samostatně a cítí se osamocně. Potřebu kontaktu a náklonnosti jim mohou nabídnout jednak členové jejich vlastní rodiny, ale i ostatní mladí lidé. Model vícegeneračního soužití bez příbuzenského svazku není v současné společnosti ojedinělou výjimkou. Mladí tak mohou od starší generace získávat dovednosti a znalosti, ale také postoje a hodnoty, získat informace o životě v dřívější době apod. (Rabušicová, 2016, s. 17). Jednou z priorit v oblasti vytváření mezilidských vztahů by mělo být navázání mezigeneračních kontaktů a posilování vztahů jak v rámci rodiny, tak například mezi mladými lidmi a seniory žijícími v sociálních zařízeních.

1 Teoretická východiska projektu

1.1 Mezigenerační učení

Ze sociologického hlediska se předpokládá, že příslušníky jedné generace spojuje určitá společenská zkušenost, kolektivní identita, obdobný životní běh. Součástí vymezení pojmu mezigenerační učení jsou věk, postoje, hodnoty a preference. Kvalitativně lze generaci vymezit 30 lety. To je spojeno s úvahou o prvních 30 letech života jako o období sociálního zrání, učení a zakládání rodiny. Dalších 30 let se vyznačuje aktivním životem a posledních 30 let je doba opuštění veřejného života. Z pohledu kvalitativního vymezení, jehož součástí je generační zasazení (participace na společných osudech), generační souvislosti (sociální a duchovní obsahy) a generační jednota, tedy konkrétní spjatost generace v prožitcích. Generační obměna a posloupnost je základní podmínkou života společnosti (Rabušicová, 2016, s. 25).

Mezigenerační učení je proces, při němž dochází k přenosu dovedností, znalostí, postojů, hodnot mezi jedinci všeho věku, a to z každodenních zkušeností a ze všech dostupných zdrojů. Jedná se jak o učení záměrné, tak nezáměrné, jak vědomé, tak nevědomé, sociální učení, celoživotní, formální, neformální a informální. Jeho základním znakem je spoluúčast lidí z různých generací. Mohou to být generace jdoucí přímo za sebou, ale také ob jednu nebo dokonce ob dvě. Účastníci učení vnášejí do učebních obsahů právě rozdílnou generační zkušenost, znalosti a hodnoty. Základem učení je tedy rozdílná generační perspektiva. Podmínky jsou vytvořeny tak, aby byla možnost učit se o rozdílných úhlech pohledů různých generací, o jejich postojích a hodnotách. K mezigeneračnímu porozumění a sblížení by mělo dojít po reflexi těchto aspektů u vlastní generace (Rabušicová, 2016, s. 17-19).

V současné rychle se vyvíjející společnosti, která se vyznačuje vysokým tempem rozvoje vědy a techniky a rozsáhlými společenskými změnami, je důležité celoživotní vzdělávání se a učení se. Mluvíme o celoživotním vzdělávacím procesu. Jeho klíčovou součástí je informální učení. „*Je to proces získávání zkušeností a činností v práci, rodině, ve volném čase*“ (Rabušicová, 2016, s. 29). Je to učení, které není pořádáno vzdělávacími institucemi a nespadá ani do zájmového či dalšího vzdělávání. Může být záměrně podporováno kontextem, v němž se odehrává, ale může se také rozvíjet nezávisle na míře této podpory (Rabušicová, 2016, s. 29-30).

Mezigenerační učení probíhá v různých prostředích – na pracovišti, ve škole, v prostředí komunity, a především v rodině. Na pracovištích se čím dál častěji setkávají a budou setkávat různé generace, a to hlavně z důvodu prodlužování věku odchodu do důchodu. Věková diverzita přináší mnoho benefitů, jako je třeba inspirace při řešení problémů, uznání a aktivizace starších pracovníků apod. V prostředí školy dochází nejen k učení v rovině učitel – žák, žák – učitel ale také učitel – učitel. V případě prostředí komunity (zájmové a volnočasové činnosti) nalzáme aktivity, v nichž je mezigenerační učení vedlejším produktem, ale také aktivity, jejichž cílem je mezigenerační učení (tzv. mezigenerační programy). Tyto programy mohou přinášet prospěch nejen zúčastněným jednotlivcům, ale také celé komunitě. Rozvíjejí dobrovolnickou činnost, zvyšují sociální soudružnost a přispívají ke spolupráci a integraci různých věkových skupin (Rabušicová, 2016, s. 36–37).

S ohledem na proměnu dnešní rodiny, která je silně individualizovaná a variabilní, dochází k oslabování přirozeného mezigeneračního přenosu (Rabušicová, 2016, s. 23).

Genealogické učení jeden od druhého – běžné mezigenerační učení v rodinách, může být kompenzováno také mezigeneračními programy v různých vzdělávacích institucích či komunitních centrech (Rabušicová, 2016, s. 20).

1.2 Mezigenerační komunikace

*„Komunikace ve smyslu sociálním je odvozována z lat. *communicare*, což se rozumí jako *communemreddere*, tedy činiti společným a nese v sobě význam vzájemného společného sdělování. Ještě hlubší význam pojmu komunikace je obsažen v latinské větě *communicareestmultum dare*, komunikovat znamená mnoho dávat“ (Jirásková, 2005, s. 73).*

„Mezigenerační komunikace, jejímž prostřednictvím by lidé měli dospívat k rozumění a dorozumění, je nezbytným předpokladem kvality života“ (Jirásková, 2005, s. 59).

Dobrá komunikace by měla vést k vytváření a rozvíjení kvalitních společenských vztahů jako jsou vzájemná úcta a porozumění, a to jak k ostatním, tak k sobě samému. Dobrý vztah obsahuje také chápání druhého jako osoby od nás odlišné, s vlastními potřebami a hodnotami (Soudková, 2006, s. 12).

Na cestě k porozumění druhého člověka můžeme narazit na mnoho bariér – neochotu, lenost, egocentrismus, interpretační chyby, různé životní preference a hodnoty, charakterové vlastnosti, osobnostní projevy. Při mezigenerační komunikaci můžeme narazit především na

tyto překážky: diskriminaci s ohledem na věk, prožité „historické“ události, rozdílné životní zkušenosti, představy o tom, co je slušné a nepatřičné, rozdílně založené a rozvíjené vzdělání (Jirásková, 2005, s. 62–63).

Uvádí se, že hned vedle manželských problémů jsou ty mezigenerační těmi nejčastějšími. U jednotlivých konfliktů je však třeba zohlednit rozdílné povahy jednotlivých aktérů, kteří by se nesnesli, ani kdyby byli vrstevníky. Velkou roli hraje předpojatost rozdílných generací k sobě navzájem a zaběhnutá společenská kliše. Například studenti svého učitele před důchodem odsuzují za zastaralé metody, příšerné oblékání a nesnesitelnou přísnost. Učitele mladého s podobnými rysy leckdy označují za „stylového“ a „postmoderního“. Naopak seniorská generace někdy volá po ukřižování mladých za prohřešek, který u svého vrstevníka neřeší. Většina mezigeneračních konfliktů pramení z pokřiveného názoru a předpojatých představ – staří jsou špatní, mladí jsou špatní apod. Když se pak „hlasatele“ zeptáme na jeho konkrétní negativní zkušenost, tak většinou připustí, že žádnou nemá, ale že to přeci ví každý (Jirásková, 2005, s. 26).

1.3 Generační skupiny

V našem projektu budou spolupracovat klienti domova pro seniory a žáci ubytovaní v domově mládeže. Představme si podrobněji jejich život a prostředí, ve kterém žijí.

1.3.1 Generace seniorská

Senior, v českých zemích je tento výraz často nahrazován termínem důchodce, je člověk, který překročil jistou věkovou hranici a je, prakticky řečeno, na odpočinku. Tito členové nejsou v tzv. produktivním věku, to jim ale nebrání v přiměřeném rozsahu ve výkonu práce ani v aktivním odpočinku.

Definice stáří: pojem je obecným popisem závěrečné etapy života, která je u člověka často chápána jako doba od skončení ekonomické aktivity do smrti, nazývaná též třetím věkem. Příprava na stáří začíná už v dětství, má tři složky – krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou. Příprava probíhá v několika oblastech – zdravotní, sociální, finanční a psychické. Složka zdravotní zahrnuje genetické dispozice, životní styl, životosprávu a pitný režim, celkový i aktuální zdravotní stav, pohybové aktivity, hygienické návyky, budování všestrannosti. Složka sociální obsahuje udržení základního přehledu o společnosti, mezilidské, partnerské a mezigenerační vztahy, budování a udržení sociálních kontaktů.

Složka finanční obsahuje zachování udržitelného stupně životní úrovně a finanční soběstačnosti jednak dosažením hranice pro výplatu starobního důchodu (nárok a vyplácení je prozatím upraveno zákonem o důchodovém pojištění (Zákon č. 155/1995 Sb.); starobní důchody se poskytují těm, kdo do systému přispívají po určitou stanovenou dobu a dosáhnou určitého věku) a jednak prostřednictvím produktů sloužících k zajištění finančních prostředků (například životní pojištění). Složka psychická obsahuje používání a zdokonalování psychických schopností, celoživotní vzdělávání, intelektuálně zaměřenou všestrannost a psychickou vyváženost. Všechny složky jsou ovlivňovány vlivy venkovního prostředí (Šramo, 2012, 16-30).

V pokročilém věku běžně narůstá pocit osamělosti, který ovlivňují různé faktory: ztráta sociálních kontaktů, která zahrnuje ztráty v rodině, na pracovišti a mezi vrstevníky v důsledku nemoci, úmrtí, změny názorů a nových zkušeností; řídnutí a ztráta intimních vazeb s velmi blízkými lidmi; zhoršení životní situace v důsledku ztráty pracovních a sociálních vazeb, postupné vytváření mezigenerační bariéry vedoucí až k osamělosti (Tošnerová, 2009, 226-239).

Domovy pro seniory poskytují pobytové služby lidem, kteří mají sníženou soběstačnost, zejména z důvodu stáří a snížené schopnosti být soběstační. Jejich situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiného člověka, případně pravidelný dozor lékaře nebo asistenci jiného zdravotnického personálu. Zřizování a činnost takových služeb podléhá Zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Podle § 49 obsahuje služba domovů pro seniory tyto základní činnosti: poskytnutí ubytování a stravy, pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu a při osobní hygieně, nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické a aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

V ideálním případě by měl domov pro seniory klientům trvale či dočasně nahradit domov. Jsou domovy, kde se to daří lépe i hůře. Vždy záleží na podmínkách (finančních, společenských, regionálních atd.) a především na lidech. Cílem by mělo být umožnit co největší zapojení klientů do běžného života a zajištění důstojného prostředí a zacházení. Pobyt v domově pro seniory je placenou sociální službou.

1.3.2 Generace mládežnická

Výrazem mládež popisujeme děti ve věku mezi patnáctým až osmnáctým rokem věku. Toto období je pro vývoj osobnosti mladého člověka velmi důležité. Mladí lidé jsou citliví vůči podnětům, které vycházejí z jejich okolí, jsou k sobě přehnaně kritičtí a negativní vlivy mohou negativně ovlivnit jejich budoucí život.

Období dospívání: do období dospívání zahrnujeme osoby ve věku 16-20 let. Mladý člověk chce v tomto období vypadat a žít jako dospělý, ale chybí mu k tomu důležité vnitřní předpoklady – zkušenost a zodpovědnost. Charakteristické pro toto období jsou: fyzické vyvržení, proces osamostatňování se, typické jsou pocity nejistoty, proces hledání vlastního já, hlubší socializace, výkyvy ve výkonu a v kázni, role rovnocenného oponenta, péče o zevnějšek. V období dospívání dochází ke komplexní proměně osobnosti, důležitými ukazateli jsou fyzická zdatnost a tělesná atraktivita. Současně přecházejí na nový způsob uvažování, zlepšuje se odhad vlastních schopností a dovedností. Emoční nevyváženost způsobená překotným fyzickým vývojem přechází postupně do emoční vyváženosti, která s sebou nese vytrvalost i schopnost sebeovládání. Adolescence odpoutává od rodiny; podřízené vztahy mezi dítětem a rodičem se proměňují na rovnoprávné vztahy, získávají vlastní názory a kompetence. Pro dospívající získávají větší význam vztahy s vrstevníky, které později přerůstají v partnerské vztahy. Skupinová identita je pro ně zdrojem jistoty. Pocit sounáležitosti se skupinou může vést k přejímání paušálního a leckdy zkresleného pohledu na generaci seniorů a jejich život, aniž by si uvědomovali, že i oni sami se jednou stanou seniory. (Vágnerová, 2008)

Domov mládeže je školské výchovně ubytovací zařízení, které poskytuje vzdělávací a výchovné služby. Jeho zřízení i činnost upravuje Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon) a dále Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních i školských účelových zařízeních. Domovy mládeže jsou zřizovány jako samostatná školská zařízení nebo jsou součástí právního subjektu se školou, školní jídelnou, internátem apod. Výchova a vzdělávání se uskutečňují ve smyslu školního vzdělávacího programu (Zákon č. 561/2004 Sb. - Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)).

Podle školského zákona zajišťují domovy mládeže dětem, žákům a studentům vzdělávání, sportovní a zájmové činnosti v době mimo vyučování, celodenní výchovu, ubytování

a stravování, popřípadě zotavovací pobyty ve zdravotně příznivém prostředí bez přerušení vzdělávání.

Vyhláška č.108/2005 Sb. - Vyhláška o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, popisuje účel a organizaci domovů mládeže. Domov poskytuje žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol ubytování, výchovně vzdělávací činnost navazující na střední a vyšší odborné školy a zajišťuje stravování. Domov by měl vést žáky a studenty k plnohodnotnému využívání jejich volného času formou zájmových činností. Základní jednotkou výchovně vzdělávací činnosti v domově je výchovná skupina. Každou skupinu vede vychovatel. Žáci jsou ubytováni v pokojích odděleně podle pohlaví, popřípadě i podle věku.

Vychovatel jednak připravuje vzdělávací program pro svoji skupinu, ale zároveň nabízí i další zájmové a volnočasové aktivity pro ostatní žáky a studenty v domově. Při své činnosti vedou domovy mládeže své klienty k umění aktivního odpočinku, rozvíjení osobních předností, zájmů a specifických schopností, k uspokojování a kultivaci potřeb (zejména společenských) nebo využívání dostupných prostředků k sebevzdělávání. Součástí vzdělávání je i prevence rizikového chování žáků. Organizace a provoz se řídí vnitřním řádem, který obsahuje práva a povinnosti žáků a studentů, pokyny k bezpečnému pobytu a provozním záležitostem, denní režim a jiné důležité informace vztahující se např. k ekonomickým podmínkám ubytování a stravování nebo ochraně majetku.

1.4 Shrnutí

Mladí lidé žijící v moderní době zaměřené na vlastní úspěch s důrazem na osobní kariéru, jsou zdraví a plní energie a o stáří logicky nepřemýšlí. Je pro ně příliš vzdálené. Většinou mají hezký vztah se svými prarodiči, ale ostatní, tedy anonymní senioři jim nějakým způsobem „vadí“. Projevy takových postojů jsou různé, od většinového přehlížení a podceňování až po agresi nejen slovní, ale také fyzickou (Haškovcová, 2012, s. 11).

Stárnoucí lidé dobře vědí, že jim síly postupně ubývají a že už nezvládají takové množství práce v požadovaném tempu jako dřív. Přesto se však mladším dokáží dlouhou dobu vyrovnat díky celoživotním zkušenostem, pílí a časovou rezervou, kterou dotují postupnou ztrátu rychlosti. Senioři rádi tráví čas mezi mladými lidmi, kteří jim svou přítomností dodávají energii a optimismus (Haškovcová, 2012, s. 14).

Pojďme tedy projektem „Mládež a senioři ruku v ruce“ zkusit propojit dvě různé generace a vzájemně je obohatit.

2 Plán projektu

2.1 Popis projektu

2.1.1 Charakteristika projektu

Cílem navrhovaného pedagogického projektu je mezigenerační propojení mezi skupinou učňovské a středoškolské mládeže a skupinou seniorů. V průběhu projektu budou žáci a senioři vykonávat společné aktivity, trávit společně volný čas a navzájem se obohacovat o znalosti a zkušenosti typické pro danou věkovou skupinu s důrazem na rozvoj sociálního citění. Uskutečnění setkání a společných aktivit budou plánovány do veřejných prostor a prostředí s nenucenou domácí atmosférou. Cílové skupiny jsou z opačných konců generačního spektra s velkým věkovým rozdílem. Projekt je postaven na vzájemné interakci obou skupin ve smyslu předávání zkušeností a znalostí navzájem. Společné činnosti a trávení volného času mezi generacemi přispěje k vzájemnému obohacení o zkušenosti, společně sdílené prožitky a prohloubení sociálního vnímání. V projektu bude kladen důraz především na to, aby obě skupiny měly dostatek prostoru k diskusi, možnost sdílet a předávat svoje zkušenosti navzájem a vytvořit mezigenerační kontakty a vazby.

Hlavní cíle projektu:

- zvýšení sounáležitosti mezi seniory a mládeží;
- budování vztahů mezi generacemi;
- rozvoj sociálního citění;
- zlepšení komunikace mezi generacemi;
- zlepšení povědomí o seniorské populaci/ o žákovské populaci;
- společné vnímání obou skupin.

Doba trvání projektu je plánovaná na jedno pololetí. Projekt bude probíhat ve školním roce od září do prosince. Účast ze strany žáků z domova mládeže bude dobrovolná. Účast seniorů bude také dobrovolná, na základě dohody se sociálním pracovníkem zastupujícím domov seniorů. Termíny jednotlivých aktivit budou plánované dopředu; k dispozici bude celkový plán projektových aktivit, přesné termíny budou potvrzeny vždy předem v týdenních rozpisech volnočasových aktivit žáků z DM i klientů z domova seniorů. Realizace aktivit jsou plánované v Domově pro seniory a v projektem definovaných lokalitách města Liberce.

2.1.2 Cílové skupiny

Žáci a Studenti:

Cílová skupinu je složená z žáků a studentů ve věku 15–18 let. Účast v projektu je dobrovolná a ve volném čase žáků. Skupina bude složená z chlapců i dívek z učňovských oborů a středních škol, kteří jsou ubytovaní v Domově mládeže v Liberci. Jedná se především o žáky, kteří nemají trvalé bydliště přímo v Liberci, ale pocházejí z blízkého okolí nebo z jiných měst v Libereckém kraji. Skupina bude po stránce personální zajištěna pracovníky domova mládeže, podle počtu žáků bude určen počet vychovatelů, kteří budou se skupinou pracovat. Ti budou v kontaktu s vedoucím projektu. Žáci, kteří se zúčastní projektu, budou povinni předložit písemný souhlas rodičů. Skupina bude mít maximálně 15 žáků, pedagogický dozor budou vykonávat dva vychovatelé.

Senioři:

Cílovou skupinu senioři tvoří klienti blíže nespecifikovaného věku z domova seniorů v Liberci. Účast v projektu je dobrovolná, na základě dohody se sociálním pracovníkem zastupujícím domov seniorů. Tento pracovník bude v úzkém kontaktu s vedoucím projektu. Předpokladem pro účast v projektu je fyzická aktivita klientů s ohledem na plánované akce. Z projektu nejsou vyloučeny osoby se zdravotním znevýhodněním, či s handicapem, či osoby se zdravotním postižením; klienti domova seniorů, kteří projeví zájem o účast v projektu. Skupina by měla mít maximálně 10 seniorů, dohled bude určen podle interních pravidel domova seniorů.

2.2 Průběh a harmonogram projektu

Doba trvání projektu je plánovaná na jedno pololetí. Projekt bude probíhat ve školním roce od září do prosince, dvakrát do měsíce.

Osnova projektu:

Září – Poznáváme Liberec a okolí

- Beseda o známých, zajímavých nebo tajemných místech a zákoutích Liberce, o zajímavých lokalitách v blízkém okolí. Senioři vzpomínají na staré časy a zážitky, na

klíčové momenty v historii města. Žáci budou prezentovat své postřehy a zkušenosti, které získali v době svého pobytu v Liberci. Schůzka bude vedena formou diskuze.

- Prohlídka a poznávání Liberce – fyzická návštěva vytipovaných míst, přiblížení města Liberce dětem z domova mládeže, pořízení fotografií, videozáznamu. Žáci připraví prezentaci z nashromážděných materiálů.

Říjen – Domácí mazlíček

- Společná návštěva útulku pro zvířata, společné venčení psů, povídání o osudech zvířat a fungování útulku se zaměstnanci útulku.
- Diskuze o společné návštěvě útulku pro zvířata. Rozbor vlivu domácích zvířat na lidskou psychiku, účinky a použití canisterapie, předání a sdílení vzájemných zkušeností.

Listopad – Společné ruční práce

- Výroba vánočních přání a vánočních dekorací. Práce s papírem, textiliemi, přírodními materiály.
- Pokračování výroby vánočních přání a vánočních dekorací. Práce s papírem, textiliemi, přírodními materiály.

Prosinec – Besídka v Domově seniorů

- Prezentace z předchozích setkání (fotografie, videa), příprava na vánoční besídku.
- Vánoční besídka. Muzicírování, zpívání koled. Žáci seniorům předají vlastnoručně vyrobená vánoční přáníčka a drobné dárky.

2.3 Popis dílčích aktivit

Časový harmonogram:

ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
31.8. – 4.9.	5.10. – 9.10.	2.11. – 6.11.	30.11. – 4.12.
7.9. – 11.9.	12.10. – 16.10. Domácí mazlíček Návštěva útulku	9.11. – 13.11. Společné ruční práce	7.12. – 11.12. Besídka v Domově seniorů Prezentace
14.9. – 18.9. Poznáváme Liberec a okolí Beseda	19.10. – 23.10. Domácí mazlíček Beseda	16.11. – 20.11.	14.12. – 18.12. Besídka v Domově seniorů Vánoční besídka
21.9. – 25.9.	26.10. – 30.10.	23.11. – 27.11.	21.12. – 31.12.
28.9. – 2.10. Poznáváme Liberec a okolí Výlet		Společné ruční práce	Vánoční prázdniny

Jednotlivé akce budou probíhat v harmonogramu vyznačených týdnech vždy ve středu od 15:00 do 19:00 hodin, na místě podle naplánované akce. Instrukce s místem, přesným časem, personálním obsazením akce a náplní akce budou vedoucím projektu odeslány ke schválení vždy v pondělí před danou akcí a potvrzeny zpětně zástupci obou stran.

2.3.1 Září

Poznáváme Liberec a okolí

- 16. 9. 2020: uvítací den bude věnován seznámení žáků a seniorů, akce bude probíhat v domově seniorů. Následovat bude beseda o místech typických pro město Liberec, o zajímavostech města a blízkého okolí, o historii spjaté se životy seniorů a o místech, která jsou v centru zájmu žáků. Schůzka bude vedena formou besedy. Součástí schůzky budou i krátká videa prezentující Liberec – město a jeho přilehlé okolí (viz následující seznam nejznámějších míst v Liberci), místa s historií opředená pověstmi navázaná na historické události.

Liberecká radnice, Náměstí Dr. Eduarda Beneše

Liberecká radnice se nachází uprostřed náměstí Dr. Eduarda Beneše. V hlavní části vydlážděného náměstí je umístěna Neptunova kašna. Směrem za radnicí se nachází divadlo F. X. Šaldy. Do roku 1984 přes náměstí vedla tramvajová trať, která byla přeložena do Rumunské ulice. Prostor před radnicí je využíván k různým kulturním akcím, například se tu konají velikonoční a vánoční trhy, jarmark, různá představení, ale je i místem kde se lidé scházejí, třeba k demonstracím. Významné byly roky 1968 a 1989. Náměstí i radnici využívají také filmaři od nás i ze zahraničí.

Vysílač Ještěd

Ještěd je významná dominanta města Liberce. Tato stavba je ve tvaru jednodílného rotačního hyperboloidu, postavená v letech 1966-1973. Jejím autorem je architekt Karel Hubáček. Ještěd je ve znaku města Liberce, ve znaku libereckého kraje a také ve znaku fotbalového klubu Slovan Liberec. Před vybudováním současného hotelu stával na vrcholu hory dřevěný hotel, který v roce 1963 shořel.

ZOO Liberec

ZOO byla založena v roce 1919, je to nejstarší zoologická zahrada v České republice. Nachází se ve čtvrti Lidových sadů. Návštěvníci zde mohou obdivovat například slony, žirafy, bílé tygry, různé druhy opic, lachtany, tučňáky a další rozmanité druhy.

Botanická zahrada

Botanická zahrada je nejstarší v České republice. Skleníkový areál je ve tvaru rostlinných buněk. V pavilonech je prezentováno čtrnáct rozličných botanických témat. Uspořádání rostlin uvnitř pavilonů je většinou stylizováno dle vzorů přirozených stanovišť. Venkovní prostředí zahrady je přizpůsobeno libereckému klimatu.

Liebieg a Textilana

Příběh liberecké rodiny Liebiegů a jeho vliv na utváření města, životního stylu a kultury je neopominutelný. Liebiegové zanechali výraznou stopu na liberecké architektuře, byli zdatnými podnikateli, ale i osvícenými stavebníky a štedrými mecenáři.

Valdštejnské domky

Domky mají název podle Albrechta z Valdštejna, i když vznikly dlouho po jeho smrti. Připomínají totiž původní obestavění tehdejšího Novoměstského náměstí, které vzniklo za vévodovy éry. Patří ke koloritu historického středu města.

Židovský hřbitov

Židovský hřbitov leží jihovýchodně od nároží ulic Květnové revoluce a Ruprechtické. S rozšířením v roce 1886 byla vystavěna secesní obřadní síň v průčelní části hřbitova. Nová synagoga označovaná jako Stavba smíření, stojí severně od radnice a divadla na místě Staré synagogy vypálené Němci za Křišťálové noci z 9. na 10. listopadu 1938. Stavba se stala součástí Krajské vědecké knihovny.

- 30. 9. 2020: Prohlídka a poznávání Liberce – fyzická návštěva vytipovaných míst, která budou dostupná především pro seniory. Přiblížení města Liberce dětem z domova mládeže, jejich seznámení s historií města v kontextu zážitků zúčastněných seniorů.

Přesná trasa bude určena a naplánována na základě předchozí besedy.

Fotografie a videozáznamy pořízené na tomto výletě poslouží k vytvoření prezentace, kterou žáci představí na předposlední schůzce projektu. Prezentace bude sloužit pouze pro účely projektu, nebudou na ní zachyceny žádné fyzické osoby.

Problémové situace, které by mohly nastat:

- Komunikační: skupiny nebudou schopné dospět k oboustranně přijatelnému kompromisu o programové náplni výletu.
- Technické: špatné počasí, doprava, nedodržení časového harmonogramu.
- Ostatní: zdravotní problémy, další nepředvídatelné situace.

2.3.2 Říjen

Domácí mazlíček

- 14. 10. 2020: Návštěva útulku pro zvířata Archa Liberec, centrum pro zvířata v nouzi při ZOO Liberec. Cílem návštěvy bude propojení zkušeností a zážitků obou generací s domácími mazlíčky. Povídání o osudech zvířat a fungování útulku se zaměstnanci útulku. Možnost společného venčení psů.

Zaměření útulku Archa: v útulku poskytují důstojné zázemí zvířatům zatoulaným i týraným. Zvířata se zde učí znovu získávat důvěru k lidem. Útulek nabízí množství akcí v rámci ekologické výchovy, komentované prohlídky záchrané stanice a pomoc zvířatům v zimě.

- 21. 10. 2020: Diskuze o společné návštěvě útulku pro zvířata, beseda bude probíhat v domově seniorů. Rozbor vlivu domácích zvířat na lidskou psychiku, účinky a použití canisterapie, předání a sdílení vzájemných zkušeností.

Domov seniorů používá canisterapii pro své klienty. Jedná se o využití léčebného kontaktu mezi zvířetem a člověkem. Je prováděná formou skupinovou nebo individuální. Zvíře figuruje v úloze společníka klienta. Canisterapie podporuje u seniorů rozvoj a udržení jemné i hrubé motoriky, podněcuje verbální i neverbální komunikaci, orientaci v prostoru, zvyšuje motivaci k podílení se na vlastním léčebném procesu, zlepšuje interakci klienta s ostatními klienty a ošetřovateli. Canisterapie může být využita ke zlepšení koncentrace a zvýšení pozornosti, rozvoji sociálního citění, zlepšení kvality života a v některých případech vede i ke snížení agresivity.

Problémové situace, které by mohly nastat:

- Komunikační: názorové rozdíly v oblasti péče o zvířata, přístupu k přírodě a ekologii.
- Technické: špatné počasí, doprava, nedodržení časového harmonogramu.
- Ostatní: zdravotní problémy, další nepředvídatelné situace.

2.3.3 Listopad

Společné ruční práce

Materiál pro oba workshopy bude zajištěn předem vedoucím projektu.

- 11. 11. 2020: Workshop s vánoční tematikou, výroba papírových vánočních přání, drobné dárky vyrobené s použitím textilií a přírodních materiálů. Akce bude probíhat v domově seniorů.

Na výrobě papírových vánočních přání (Obrázek 1 - Příklad vzhledu vánočního přání) budou obě skupiny pracovat společně. Pro výrobu bude použit karton, barevný papír, stužky, drobné ozdoby, pastelky a fixy. Výsledný design přání bude výsledkem vzájemné komunikace mezi zúčastněnými skupinami.

Drobné vánoční dárky – andílci (Obrázek 2 - Příklad drobného vánočního dárku), budou vyrobeny z textilií, papíru, přírodnin a polystyrenových kuželů, k výzdobě budou použity ozdobné stužky, korálky a drobné dekorace.

- 25. 11. 2020: Pokračování výroby vánočních přání a vánočních dekorací. Práce s papírem, textiliemi, přírodními materiály.

Náplň workshopu je stejná jako v předchozím případě.

Obrázek 1: Příklad vzhledu vánočního přání (zdroj: vlastní)

Obrázek 2: Příklad drobného vánočního dárku – anděl (zdroj: vlastní)

Problémové situace, které by mohly nastat:

- Komunikační: v tomto případě není předpoklad problémů.
- Technické: různá úroveň manuální zručnosti účastníků.
- Ostatní: nedostatek financí, nepředvídatelné situace.

2.3.4 Prosinec

Besídka v Domově seniorů

- 9. 12. 2020: Žáci a senioři se setkají v předvánočním čase, aby zhodnotili předchozí společné aktivity. Součástí setkání bude krátká prezentace ze společného výletu po Liberci doplněná fotografiemi a videem. Součástí setkání bude i příprava na vánoční besídku, kde by se obě skupiny měly dohodnout na společném programu. Náplní besídky bude kulturní program – zpívání koled, podle možností s hudebním doprovodem, a drobné občerstvení. Hudební doprovod i občerstvení budou zajišťovat žáci z Domova mládeže.
- 16. 12. 2020: Vánoční besídka. Muzicírování, zpívání koled, vzpomínky na dětství a jak se slavily Vánoce v různých etapách života seniorů. Předání vlastnoručně vyrobených vánočních přání a drobných dárků, posezení a pohoštění.

Problémové situace, které by mohly nastat:

V tomto případě není předpoklad pro vznik problémových situací.

3 Zhodnocení pedagogického projektu

Práce se zabývá problematikou navázání mezigeneračního vztahu mezi skupinou starších adolescentů (studentů střední školy a středního odborného učiliště) a skupinou seniorů.

V teoretických východiscích je popsán mechanismus ztráty vazeb v rodině i mezi vrstevníky. Projekt „Mládež a senioři ruku v ruce“ přichází s návrhem, jak navázat potřebné mezigenerační vztahy a postupně je rozvíjet formou společné diskuze, spolupráce a vzájemného respektování se. Samostatnou kapitolu tvoří sociální vazby a mezilidské vztahy.

Praktická část projektu představuje plán společných aktivit, jehož konečná podoba bude výsledkem diskuze mezi skupinou starších adolescentů a skupinou seniorů. Jsou navrženy společné aktivity fyzické (společné vycházky, ruční práce) i psychické (diskuze, předávání zkušeností formou vyprávění, společná besídka) tak, aby byly v rámci možností pokryty potřeby obou skupin.

Jak již bylo uvedeno, konečná podoba společného programu bude výsledkem diskuze obou skupin. Tuto část považuji za stěžejní. Při společné diskuzi předpokládám střet názorů, mezigenerační konflikt, který bude nutné v rámci plnění cílů projektu nutné vyřešit vzájemným kompromisem, ke kterému by měly obě skupiny dospět. Skupina mladých by měla přirozeně dospět k toleranci a respektu vůči seniorům, a naopak senioři by měli přijmout skupinu mladých jako rovnocenného partnera ve všech úrovních komunikace. V této části projektu si představuji, že do vzájemné diskuze budu zasahovat pouze v případě hrozby vyhrocení konfliktu.

Ostatní potíže a problémy, které jsou uvedeny v jednotlivých aktivitách projektu, považuji za potíže technického rázu, které budeme řešit společnými silami.

V současnosti je představovaný projekt ve fázi přípravy, takže nebyl fakticky realizován.

Výsledky a závěry

Obecně lze říci, že současný model jednogenerační rodiny potlačuje navazování a udržování vztahů mezi věkově diferencovanými generacemi. K tomu se přidružuje mimořádně dlouhá střední délka života. Která je zapříčiněna vysokou úrovní lékařské péče. Dožití se stáří nebo můžeme říci důchodového věku, však s sebou přináší nová specifika, na které společnost není připravena. Současná společnost je schopná zajistit pro seniory dostatečnou lékařskou péči, problém nejsou ubytovací a zaopatřovací možnosti, senioři mají možnost vyžít se i sportovně úměrně své fyzické kondici, pro udržení jejich intelektuální úrovně a společenského přehledu mají možnost dalšího vzdělávání například formou studia na Univerzitě třetího věku.

Věřím, že mezigenerační propojení mezi studenty a seniory má svůj význam pro obě zúčastněné skupiny a současně věřím, že by bylo možné získat finanční prostředky pro jeho realizaci. Náplň projektu vidím jako přínosnou pro obě skupiny. Senioři získají přístup k aktuálním společenským standardům, mohou získat nové zkušenosti v oblasti elektronických technologií a rozšířit své sociální kontakty. Studenti mohou naopak získat zkušenosti, jak posuzovat seniory, jak se k nim chovat a na základě projektu získat velmi cenný náhled na to, jakým způsobem chtějí trávit své vlastní stáří.

Použité informační zdroje

HAŠKOVCOVÁ, H., 2012. *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Praha: Galén, ISBN 978-80-7262-900-8.

JIRÁSKOVÁ, V. a kol., 2005. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha: Eurolex Bohemia, ISBN 80-86861-80-5.

RABUŠICOVÁ, M. et al., 2016. *Mezigenerační učení: teorie, výzkum, praxe*. Brno: Masarykova univerzita, ISBN 978-80-210-8460-5.

SOUDKOVÁ, M., 2006. *O zdravých vztazích mezi lidmi: přátelství a manželství*. Brno: Doplněk, ISBN 80-7239-196-8.

ŠRAMO, J., 2011. *Příprava na stáří*. Praha: Občanské sdružení Melius, ISBN 978-80-87638-00-2.

TOŠNEROVÁ, T., 2009. *Jak si vychutnat seniorská léta*. Brno: Computer Press, ISBN 978-80-251-2104-7.

VÁGNEROVÁ, M., 2008. *Vývojová psychologie – vychovatelství*. Liberec: Technická univerzita, ISBN 978-80-7372-306-4.

Vyhláška č.108/2005 Sb. - Vyhláška o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. In: *Zákony pro lidi.cz* [online, 2020]. [vid. 2019-08-25] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č.108/2006 Sb. o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi.cz* [online, 2020]. [vid. 2019-08-25] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č.561/2004 Sb. - Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online, 2020]. [vid. 2019-08-25] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. In: *Zákony pro lidi.cz* [online, 2020]. [vid. 2019-08-25] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>